

5. ਇਕ ਤਾਲ

ਇਕ ਤਾਲ ਤਬਲੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਤਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਾਲ ਵਿਚ ਜਿਆਦਾਤਰ ਵਿਲੰਬਿਤ ਖਿਆਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ 'ਤਰਾਨਾ' ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਲ ਵਿਚ ਸੋਲ੍ਹੇ ਵਾਦਨ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਠਾਨ, ਪੇਸ਼ਕ ਰ, ਕਾਇਦਾ, ਪਲਟਾ, ਟੁਕੜਾ, ਰੇਲਾ ਆਦਿ ਵਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਾਲ ਨੂੰ 'ਯੱਕਾ ਤਾਲ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਾਲ ਵਿਚ 12 ਮਾਤ੍ਰਾਵਾਂ ਅਤੇ 2-2 ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ 6 ਵਿਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ, ਪੰਜਵੀਂ, ਨੌਵੀਂ, ਜਿਆਰਵੀਂ ਮਾਤ੍ਰਾ 'ਤੇ ਤਾਲੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ, ਸੱਤਵੀਂ ਮਾਤ੍ਰਾ 'ਤੇ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਤ੍ਰਾ :	1	2	3	4	5	6
ਬੋਲ :	ਧਿੰ	ਧਿੰ	ਧਾਗੇ	ਤਿਰਕਿਟ	ਤੂ	ਨਾ
ਤਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹ :	x		0		2	
ਮਾਤ੍ਰਾ :	7	8	9	10	11	12
ਬੋਲ :	ਕ	ਤਾ	ਧਾਗੇ	ਤਿਰਕਿਟ	ਧਿੰ	ਨਾ
ਤਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹ :	0		3		4	

ਦੁਗੁਣ :

(ਧਿੰ ਧਿੰ)	(ਧਾਗੇ, ਤਿਰਕਿਟ)		(ਤੂ ਨਾ)	(ਕਤਾ)
x			0	
(ਧਾਗੇ, ਤਿਰਕਿਟ)	(ਧਿੰ ਨਾ)		(ਧਿੰ ਧਿੰ)	(ਧਾਗੇ, ਤਿਰਕਿਟ)
2			0	
(ਤੂ ਨਾ)	(ਕਤਾ)		(ਧਾਗੇ, ਤਿਰਕਿਟ)	(ਧਿੰ ਨਾ)
3			4	

ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਮਾਤ੍ਰਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । 3-2-2 ਮਾਤ੍ਰਾਵਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਾਲ ਦੀ ਤਾਲੀ/ਖਾਲੀ ਬਾਰੇ ਦੋ ਮੱਤ ਹਨ : ਪਹਿਲੇ ਮੱਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇ ਖਾਲੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਡੱਗੇ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਪਰ, ਦੂਜੇ ਮੱਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੀਵਰਾ ਤਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਦਾ ਵਿਭਾਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਤਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇ ਤਾਲ ਦਾ ਸਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਮੰਨਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਚੌਥੀ ਅਤੇ ਛੇਵੀਂ ਮਾਤ੍ਰਾ 'ਤੇ ਤਾਲੀ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ।

ਮਾਤ੍ਰਾ :	1	2	3	4	5	7	7
ਬੋਲ :	ਤਿੰ	ਤਿੰ	ਨਾ	ਧਿੰ	ਨਾ	ਧਿੰ	ਨਾ
	x			2		3	

ਦੁਗੁਣ :

(ਤਿੰ ਤਿ)

(ਨਾਧਿੰ)

(ਨਾਧਿੰ)

(ਨਾਤਿੰ)

x

2

(ਤਿੰਨਾ)

(ਧਿੰਨਾ)

(ਧਿੰਨਾ)

9. ਤੀਵਰਾ ਤਾਲ

ਤੀਵਰਾ ਤਾਲ ਪਖਾਵਜ ਦਾ ਤਾਲ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਾਲ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮੱਧ ਲੈਅ ਵਿਚ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਾਲ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰ ਵਾਦਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟੁਕੜੇ, ਪਰਨਾਂ, ਤਿਹਾਈਆਂ, ਚਕਰਦਾਰ ਪਰਨਾਂ ਅਤੇ ਰੇਲੇ ਆਦਿ ਵਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਤੀਵਰਾ ਤਾਲ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਮਾਤ੍ਰਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਤ ਮਾਤ੍ਰਾਵਾਂ ਨੂੰ 3-2-2 ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਾਲ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਭਾਗ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ, ਚੌਥੀ ਅਤੇ ਛੇਵੀਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇ ਤਾਲੀ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਾਤ੍ਰਾ :	1	2	3	4	5
ਬੋਲ :	ਧਾ	ਦਿੰ	ਤਾ	(ਤਿਟ)	(ਕਤ)
ਤਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹ :	x			2	

ਮਾਤ੍ਰਾ ;	6	7
ਬੋਲ :	(ਗਦਿ)	(ਗਿਨ)
ਤਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹ :	3	

ਦੁਗੁਣ :

(ਧਾਦਿੰ)	(ਤਾ,ਤਿਟ)	(ਕਤਗਦਿ)		(ਗਿਨ,ਧਾ)
x				2
(ਦਿੰਤਾ)		(ਤਿਟਕਤ)		(ਗਦਿਗਿਨ)
		3		